Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 21. júna 2012*

„Súdna právomoc a výkon rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach — Nariadenie (ES) č. 44/2001 — Časová pôsobnosť — Výkon rozhodnutia vyhláseného pred pristúpením štátu výkonu k Európskej Únii“

Vo veci C-514/10,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Nejvyššího soudu (Česká republika) z 13. októbra 2010 a doručený Súdnemu dvoru 2. novembra 2010, ktorý súvisí s konaním:

Wolf Naturprodukte GmbH

proti

SEWAR spol. s r.o.,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory K. Lenaerts, sudcovia J. Malenovský, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis a D. Šváby (spravodajca),

generálny advokát: P. Cruz Villalón,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

— nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze, splnomocnený zástupca,

— lotyšská vláda, v zastúpení: M. Borkoveca a A. Nikolajeva, splnomocnené zástupkyne,

— Európska komisia, v zastúpení: A.-M. Rouchaud-Joët a M. Šimerdová, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 2. februára 2012,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: čeština.

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 66 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Wolf Naturprodukte GmbH (ďalej len „Wolf Naturprodukte“), spoločnosťou so sídlom v Grazi (Rakúsko), a SEWAR spol. s r.o. (ďalej len „SEWAR“), spoločnosťou so sídlom v Šanove (Česká republika), v súvislosti s uznaním a výkonom rozhodnutia vyhláseného v Rakúsku v Českej republike.

Právny rámec

Právo Únie

3 Odôvodnenie 5 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„27. septembra 1968 členské štáty podľa článku 293, štvrtej zarážky zmluvy, uzavreli Bruselský dohovor o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32], zmenený a doplnený Dohovorom o prístupe nových členských štátov k tomuto dohovoru (ďalej len ‚Bruselský dohovor‘). 16. septembra 1988 členské štáty a štáty EFTA uzavreli Lugánsky dohovor o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [Ú. v. ES L 319, s. 9], ktorý je paralelným dohovorom k Bruselskému dohovoru z roku 1968. Vykonali sa práce smerujúce k revízii týchto dohovorov a Rada schválila obsah revidovaných textov. Je potrebné zabezpečiť kontinuitu výsledkov dosiahnutých touto revíziou.“

4 Odôvodnenie 19 tohto nariadenia znie:

„Treba zaručiť kontinuitu medzi Bruselským dohovorom a týmto nariadením a musia sa určiť prechodné ustanovenia na tento účel. Rovnaká potreba kontinuity sa týka aj výkladu Bruselského dohovoru Súdnym dvorom Európskych spoločenstiev a Protokol z roku 1971 by sa mal naďalej uplatniť na konania začaté pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia.“

5 Článok 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001stanovuje:

„Ak žalovaný nemá bydlisko na území členského štátu, právomoc súdov každého členského štátu sa určí podľa právneho poriadku tohto členského štátu, ak nestanovia niečo iné články 22 a 23.“

6 Článok 26 tohto nariadenia stanovuje:

„1. Ak je osoba, ktorá má bydlisko v jednom členskom štáte, žalovaná na súde iného členského štátu a nedostaví sa na tento súd, súd aj bez návrhu vyhlási, že nemá právomoc, ak si právomoc nemôže založiť na ustanoveniach tohto nariadenia.

2. Súd preruší konanie dovtedy, kým sa nepreukáže, že žalovaný mal možnosť prevziať písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocennú písomnosť v dostatočnom čase, aby mohol pripraviť svoju obhajobu alebo na tento účel sa prijali všetky potrebné kroky.

…“

7 Podľa článku 66 tohto nariadenia:

„1. Toto nariadenie sa uplatní len na konania začaté a listiny úradne vyhotovené alebo zaregistrované ako verejné listiny po nadobudnutí jeho účinnosti.

2. Ak sa však konanie v členskom štáte pôvodu začalo pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia, rozsudky vydané po tomto dni sa uznávajú a vykonávajú podľa kapitoly III,

a) ak sa konanie v členskom štáte pôvodu začalo po nadobudnutí platnosti Bruselského dohovoru alebo Lugánskeho dohovoru pre členský štát pôvodu, ako aj pre dožiadaný členský štát,

b) vo všetkých ostatných prípadoch, ak sa právomoc založila na kritériách, ktoré sú v súlade s kritériami upravenými v kapitole II alebo v dohovore platnom medzi členským štátom pôvodu a dožiadaným členským štátom v čase začatia konania.“

8 Článok 76 tohto nariadenia stanovuje:

„Toto nariadenie nadobúda účinnosť 1. marca 2002.

Toto nariadenie je záväzné v celom rozsahu a uplatniteľné vo členských štátoch podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.“

České právo

9 Podľa § 37 ods. 1 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním (zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, ďalej len „ZMPS“) „právomoc českých súdov v majetkových sporoch je daná vtedy, ak je daná ich príslušnosť podľa českých predpisov“.

10 V zmysle § 63 ZMPS:

„Rozhodnutia justičných orgánov cudzieho štátu vo veciach uvedených v § 1… majú v Českej republike účinnosť, pokiaľ nadobudli podľa potvrdenia príslušného cudzieho orgánu právoplatnosť a ak boli uznané českými orgánmi.“

11 § 64 tohto zákona stanovuje:

„Cudzie rozhodnutie nemožno uznať ani vykonať, ak:

…

c) účastníkovi konania, voči ktorému sa má rozhodnutie uznať, bola postupom cudzieho orgánu odňatá možnosť riadne sa zúčastniť konania, najmä ak mu nebolo doručené do vlastných rúk predvolanie alebo návrh na začatie konania, alebo ak odporcovi nebol doručený do vlastných rúk návrh na začatie konania;

…

e) nie je zaručená vzájomnosť; vzájomnosť sa nevyžaduje, ak cudzie rozhodnutie nesmeruje proti českému občanovi alebo právnickej osobe.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

12 Rozsudkom z 15. apríla 2003 Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (Krajinský súd pre občianskoprávne veci v Grazi) (Rakúsko) uložil spoločnosti SEWAR povinnosť zaplatiť pohľadávku, ktorú voči nej mala spoločnosť Wolf Naturprodukte.

13 Dňa 21. mája 2007 podala Wolf Naturprodukte na Okresní soud ve Znojmě (Česká republika) žalobu, v ktorej sa na základe ustanovení nariadenia č. 44/2001 domáhala, aby toto rozhodnutie bolo vyhlásené za vykonateľné v Českej republike a aby bola v tejto súvislosti najmä nariadená exekúcia na majetok spoločnosti SEWAR.

14 Okresní soud ve Znojmě zamietol túto žalobu rozhodnutím z 25. októbra 2007 z dôvodu, že nariadenie č. 44/2001 sa stalo pre Českú republiku záväzným až od pristúpenia tohto štátu k Európskej únii, a síce od 1. mája 2004. Na základe ZMPS tento súd rozhodol, že podmienky uznania a výkonu rozhodnutia vyhláseného Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz neboli splnené. Konštatoval, že na jednej strane šlo o rozsudok pre zmeškanie a že z údajov týkajúcich sa súdneho konania bolo možné vyvodiť, že spoločnosti SEWAR nebolo umožnené účinným spôsobom sa zúčastniť tohto konania. Na druhej strane sa domnieval, že podmienka vzájomnosti týkajúca sa uznania a výkonu rozhodnutí medzi Českou republikou a Rakúskou republikou nebola splnená.

15 Wolf Naturprodukte podala odvolanie proti tomuto rozhodnutiu na Krajský soud v Brně (Česká republika), ktorý rozhodnutím z 30. júna 2008 zamietol odvolanie a potvrdil prvostupňové rozhodnutie.

16 Wolf Naturprodukte teda podala dovolanie na Nejvyšší soud (Česká republika), v ktorom navrhuje zrušiť rozhodnutie vyhlásené v odvolacom konaní a konštatovať záväznosť nariadenia č. 44/2001 voči všetkým členským štátom ku dňu nadobudnutia jeho účinnosti, konkrétne k 1. marcu 2002.

17 Nejvyšší soud České republiky konštatoval, že zo znenia článku 66 tohto nariadenia nemožno jednoznačne určiť časovú pôsobnosť uvedeného nariadenia, a preto rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 66 ods. 2 nariadenia [č. 44/2001]... vykladať tak, že na založenie pôsobnosti [tohto nariadenia] je nevyhnutné, aby v čase vydania rozhodnutia bolo toto nariadenie účinné tak v štáte, ktorého súd rozhodnutie vydáva, ako aj v štáte, v ktorom sa účastník konania usiluje o uznanie a výkon takého rozhodnutia?“

O prejudiciálnej otázke

18 Svojou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 66 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 má vykladať v tom zmysle, že na založenie pôsobnosti tohto nariadenia na účely uznania a výkonu rozhodnutia je nevyhnutné, aby v čase vydania tohto rozhodnutia bolo uvedené nariadenie účinné tak v členskom štáte pôvodu, ako aj v dožiadanom členskom štáte.

19 Na úvod treba pripomenúť, že nariadenie č. 44/2001, ktoré vo vzťahu k všetkým členským štátom s výnimkou Dánskeho kráľovstva nahrádza Bruselský dohovor, nadobudlo na základe svojho článku 76 účinnosť 1. marca 2002. Ako však uviedol generálny advokát v bode 25 svojich návrhov, na území štátov, ktoré ako Česká republika pristúpili k Únii 1. mája 2004, toto nariadenie nadobudlo účinnosť až od tohto dátumu.

20 Je potrebné uviesť, že najmä z odôvodnenia 19 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že treba zaručiť kontinuitu medzi Bruselským dohovorom a týmto nariadením. Na tieto účely normotvorca Únie stanovil najmä prechodné ustanovenia uvedené v článku 66 nariadenia.

21 Článok 66 ods. 1 nariadenia stanovuje, že ustanovenia uvedeného nariadenia sa uplatnia len na konania začaté po nadobudnutí jeho účinnosti. Touto zásadou sa riadi tak otázka súdnej právomoci, ako aj ustanovenia týkajúce sa uznania a výkonu súdnych rozhodnutí.

22 Článok 66 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 však stanovuje, že ako výnimka z tejto zásady sa ustanovenia nariadenia týkajúce sa uznania a výkonu týchto rozhodnutí uplatnia na rozhodnutia vyhlásené po nadobudnutí účinnosti uvedeného nariadenia na základe žalôb podaných pred týmto dátumom, takže v podstate sa spoločné pravidlá týkajúce sa právomoci uplatňovali v oboch dotknutých štátoch, respektíve súd členského štátu pôvodu založil svoju právomoc na pravidlách podobných tým, ktoré sú stanovené v kapitole II nariadenia č. 44/2001.

23 Ani odsek 1, ani odsek 2 článku 66 nariadenia č. 44/2001 však nespresňujú, či pojem „nadobudnutie účinnosti“ tohto nariadenia, ktorý sa má vykladať v rámci jedného článku rovnako, odkazuje na nadobudnutie účinnosti uvedeného nariadenia v štáte, v ktorom bolo súdne rozhodnutie vydané, konkrétne v štáte pôvodu, alebo v štáte, v ktorom sa žiada o uznanie a výkon tohto rozhodnutia, konkrétne v dožiadanom štáte.

24 V tejto súvislosti treba uviesť, že ustanovenia nariadenia č. 44/2001 svedčia o úzkom vzťahu, ktorý existuje medzi pravidlami týkajúcimi sa právomoci súdov, ktoré sú predmetom kapitoly II tohto nariadenia, a pravidlami týkajúcimi sa uznania a výkonu rozhodnutí, ktoré sú predmetom jeho kapitoly III.

25 Pravidlá o právomoci a pravidlá o uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí totiž v nariadení č. 44/2001 nepredstavujú oddelené a samostatné súbory pravidiel, ale sú úzko prepojené. Súdny dvor už rozhodol, že zjednodušený postup uznávania a výkonu rozhodnutí stanovený v článku 33 ods. 1 nariadenia, v zmysle ktorého sa rozhodnutie vydané v jednom členskom štáte uznáva v ostatných členských štátoch bez osobitného konania a ktorý podľa článku 35 ods. 3 nariadenia vedie k tomu, že právomoc súdov pôvodného štátu sa zásadne neskúma, pretože sa zakladá na vzájomnej dôvere členských štátov, najmä na dôvere súdu štátu, v ktorom sa žiada o uznanie alebo výkon, voči súdu pôvodného štátu, a to najmä so zreteľom na pravidlá o priamej právomoci upravené v kapitole II uvedeného nariadenia (stanovisko 1/03 zo 7. februára 2006, Zb. s. I-1145, bod 163).

26 Ako to Súdny dvor zdôraznil v súvislosti s Bruselským dohovorom, ktorého výklad poskytnutý Súdnym dvorom v zásade platí tiež pre nariadenie č. 44/2001 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. októbra 2011, Realchemie Nederland, C-406/09, Zb. s. I-9773, bod 38), práve z dôvodu záruk priznaných žalovanému v pôvodnom konaní sa tento dohovor vo svojej hlave III zdá, čo sa týka uznávania, ako veľmi liberálny (rozsudok z 21. mája 1980, Denilauler, 125/79, Zb. s. 1553, bod 13). Správa k dohovoru, ktorú predložil pán Jenard (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 1, 46), uvádza, že „veľmi prísne pravidlá o právomoci stanovené v hlave II, záruky poskytnuté v článku 20 dohovoru žalovanému, ktorý sa nedostaví na súd, umožnili, aby sudca, pred ktorým sa žiada o uznanie alebo výkon rozhodnutia, už nevyžadoval overenie právomoci pôvodného sudcu“ (stanovisko 1/03, už citované, bod 163).

27 Z predchádzajúceho vyplýva, že uplatnenie zjednodušených pravidiel uznania a výkonu upravených nariadením č. 44/2001, ktoré osobitne chránia žalobcu tým, že mu umožňujú dosiahnuť rýchly, istý a účinný výkon súdneho rozhodnutia vydaného v jeho prospech v členskom štáte pôvodu, možno odôvodniť len v prípade, že rozhodnutie, ktoré sa má uznať a vykonať, bolo prijaté v súlade s pravidlami o právomoci upravenými týmto nariadením, ktoré chránia záujmy žalovaného najmä tým, že v zásade ho možno žalovať na súde v inom členskom štáte, než je členský štát, v ktorom je usadený, len na základe pravidiel o výnimočnej právomoci upravených v článkoch 5 až 7 uvedeného nariadenia.

28 Naopak, v takej situácii, o akú ide vo veci samej, keď je žalovaný usadený v štáte, ktorý nie je členom Únie ani v čase podania súdnej žaloby, ani v čase vyhlásenia súdneho rozhodnutia, čiže sa na účely nariadenia č. 44/2001 považuje za usadeného v treťom štáte, rovnováha záujmov medzi stranami stanovená týmto nariadením a opísaná v bode 27 tohto rozsudku už nie je zaručená. Ak totiž žalovaný nie je usadený v členskom štáte, súdna právomoc sa v súlade s článkom 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje na základe zákonov štátu pôvodu.

29 Nariadenie č. 44/2001 obsahuje určité mechanizmy, ktoré počas počiatočného konania v štáte pôvodu zaručujú ochranu práv žalovaného, tieto mechanizmy sa však uplatnia len vtedy, ak je žalovaný usadený v členskom štáte Únie.

30 Článok 26 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje, že „ak je osoba, ktorá má bydlisko v jednom členskom štáte, žalovaná na súde iného členského štátu a nedostaví sa na tento súd, súd aj bez návrhu vyhlási, že nemá právomoc, ak si právomoc nemôže založiť na ustanoveniach tohto nariadenia“.

31 Rovnako z článku 26 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že súd, ktorý vo veci rozhoduje, preruší konanie dovtedy, kým sa nepreukáže, že žalovaný mal možnosť prevziať písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocennú písomnosť v dostatočnom čase, aby si mohol pripraviť svoju obhajobu, alebo sa na tento účel prijali všetky potrebné kroky (pozri rozsudok zo 14. decembra 2006, ASML, C-283/05, Zb. s. I-2041, bod 30).

32 V tomto ohľade treba uviesť, že vo veci samej z prejudiciálneho návrhu vnútroštátneho súdu vyplýva, že rozsudok, o ktorého uznanie a výkon sa žiada, bol vyhlásený pre zmeškanie a že možno predpokladať, že žalovaný vo veci samej, ktorý si nemohol uplatniť ochranné mechanizmy stanovené v článku 26 nariadenia č. 44/2001, keďže v čase, keď bol rozsudok vyhlásený v členskom štáte pôvodu, Česká republika ešte nepristúpila k Únii, nemal možnosť účinne sa zúčastniť súdneho konania, lebo rozhodnutie bolo vyhlásené v ten istý deň, ako mu bol doručený návrh na začatie konania.

33 Tak z vývoja, ako aj zo štruktúry a z cieľa článku 66 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že pojem „nadobudnutie účinnosti“ uvedený v tomto ustanovení sa má chápať ako dátum, od ktorého sa toto nariadenie uplatňuje v oboch dotknutých členských štátoch.

34 Na položenú otázku preto treba odpovedať tak, že článok 66 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že na založenie pôsobnosti tohto nariadenia na účely uznania a výkonu súdneho rozhodnutia je nevyhnutné, aby v čase vydania tohto rozhodnutia bolo uvedené nariadenie účinné tak v členskom štáte pôvodu, ako aj v dožiadanom členskom štáte.

O trovách

35 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Článok 66 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa má vykladať v tom zmysle, že na založenie pôsobnosti tohto nariadenia na účely uznania a výkonu súdneho rozhodnutia je nevyhnutné, aby v čase vydania tohto rozhodnutia bolo uvedené nariadenie účinné tak v členskom štáte pôvodu, ako aj v dožiadanom členskom štáte.

Podpisy